

ЖІНОЧИЙ
ЕНЕРГОКЛУБ
УКРАЇНИ

HEINRICH BÖLL STIFTUNG
КИЇВ

Гендерний аналіз міської енергетичної та кліматичної політики Житомирської міської територіальної громади

Авторки:

Олена Остапчук – кандидатка педагогічних наук, гендерна експертка.

Наталія Тарасенко – Голова Ради ГО «Паритет», гендерна експертка.

Наукова редакторка: Надія Павлик – докторка педагогічних наук, доцентка, дослідниця Орхуського Інституту Поглиблених Досліджень (Aarhus Institute of Advanced Studies – AIAS), професорка кафедри соціальних технологій Житомирського державного університету імені Івана Франка.

Координаторка: Валентина Седляр, заступниця начальника відділу інфраструктурних проєктів, енергоефективності та промоцій департаменту економічного розвитку Житомирської міської ради

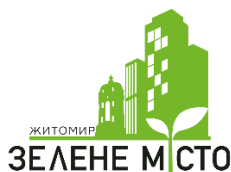
Це дослідження підготовлено на виконання меморандуму про співпрацю у сфері сприяння гендерній рівності між Житомирською міською радою та ГО «Жіночий енергетичний клуб» в рамках пілотного проєкту за підтримки Фонду ім. Гайнріха Бюлля, Бюро Київ – Україна.

Фонд ім. Гайнріха Бюлля – це неурядова ресурсна організація, яка сприяє розвитку демократії, побудові дієвого громадянського суспільства, розширенню участі свідомих громадян в суспільному та політичному житті країни. У своїй роботі фонд орієнтується на такі важливі цінності, як збереження довкілля, демократія, гендерна рівність, солідарність і мир.

ГО «Жіночий енергетичний клуб України» – добровільна, незалежна професійна асоціація жінок, які працюють у сфері енергетики в Україні.

Погляди, наведені у даному документі, не обов'язково мають трактуватись як офіційна думка Фонду ім. Гайнріха Бюлля, Бюро Київ – Україна або його донорів.

Думки, висновки чи рекомендації належать авторкам цього дослідження і не обов'язково відображають погляди донорів. Відповідальність за зміст дослідження несуть його авторки.

ЖІНОЧИЙ
ЕНЕРГОКЛУБ
УКРАЇНИ

HEINRICH BÖLL STIFTUNG
КИЇВ

ЗМІСТ

Вступ.....	3
Гендерний аналіз міської цільової програми «Муніципальний енергетичний план Житомирської міської територіальної громади на 2021-2024 роки».....	5
Висновки	17
Рекомендації.....	19
Додатки.....	23

ВСТУП

У період реформи децентралізації важливим є пошук нових технологій щодо підвищення якості життя жінок і чоловіків шляхом реалізації ефективної енергетичної та кліматичної політики, підвищення ефективності використання фінансових ресурсів територіальної громади. Одним із дієвих інструментів в означеному контексті є гендерний підхід, який потребує розуміння практичних аспектів його впровадження і вимагає скоординованої партисипаційної діяльності органів місцевого самоврядування. Цілі сталого розвитку актуалізують важливість кліматичних, енергетичних та гендерних питань, зокрема – Ціль 5: Забезпечення гендерної рівності та розширення прав і можливостей усіх жінок та дівчат; Ціль 7: Забезпечення всезагального доступу до недорогих, надійних, стабільних та сучасних джерел енергії для всіх; Цілі 11: Забезпечення відкритості, безпечності, життєстійкості та екологічної стабільності міст і населених пунктів; Ціль 13: Вжиття термінових заходів для боротьби зі змінами клімату та їх наслідками, а також сприяє прогресу у досягненні.

Досліджувати наслідки реалізації заходів міської цільової програми «Муніципальний енергетичний план Житомирської міської територіальної громади на 2021-2024 роки» з урахуванням гендерних аспектів важливо, як і в будь-якій іншій сфері діяльності. Адже в кожній із них жінки та чоловіки можуть бути або не бути задіяні на різних рівнях участі: від отримувачів послуг до прийняття рішень. Окрім того, різні групи жінок та чоловіків мають різний досвід, різний доступ до ресурсів та можливості їх використовувати, потребують клієнтоорієнтованого підходу до надання послуг. Місцева влада зобов'язана забезпечувати найбільш відповідні варіанти для більшості конкретних аспектів повсякденного життя жінок і чоловіків, зокрема, таких, як: житло, безпека, громадський транспорт, освітлення, виробництво теплової енергії тощо. Крім того, повноцінна участь жінок та чоловіків у розробці й реалізації місцевої енергетичної та кліматичної політики дозволить не лише враховувати їхній досвід, але й відповідати очікуванням різних груп жінок і чоловіків щодо послуг у цих сферах. Разом з тим врахування гендерного підходу необхідно розглядати як невід'ємну частину планування, реалізації, моніторингу й оцінки політик, програм та заходів у енергетичній та кліматичній сферах, для того, щоб жінки та чоловіки могли отримати рівні блага.

У 2018 р. Житомирська міська рада прийняла рішення «Про приєднання до Європейської Хартії рівності жінок і чоловіків у житті місцевих громад». Тому планує свою діяльність з урахуванням напрямів, визначених Європейською Хартією, зокрема, ст. 19 «Житлові умови», ст. 24 «Сталий розвиток», ст. 25 «Міське і місцеве планування», ст. 26 «Мобільність і транспорт», ст.28 «Довкілля». Імплементация Хартії передбачає включення гендерної складової до місцевих цільових програм з метою надання якісних послуг жінкам і чоловікам та /або їх групам на основі практичних та стратегічних гендерних потреб у різних сферах життєдіяльності громади. Окрім того, Стратегія інтегрованого розвитку м. Житомира до 2030 р. передбачає в кількох пріоритетних напрямках завдання, пов'язані із формуванням сталої й ефективної енергетичної та кліматичної політики. Зокрема, інноваційне місто, зелене місто, комфортне місто та інклюзивне місто. Реалізація цих пріоритетів вимагає розробку та впровадження міських цільових програм у певних сферах і енергетична та кліматична політика є складовою усіх цих програм.

**ГЕНДЕРНИЙ АНАЛІЗ МІСЬКОЇ ЦІЛЬОВОЇ ПРОГРАМИ
«МУНІЦИПАЛЬНИЙ ЕНЕРГЕТИЧНИЙ ПЛАН ЖИТОМИРСЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ
ГРОМАДИ НА 2021-2024 РОКИ»**

МЕТОЛОДОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ

Мета: дослідити потенційні наслідки для жінок і чоловіків виконання програми «Муніципальний енергетичний план Житомирської міської територіальної громади на 2021-2024 роки».

Методологія дослідження заснована на:

- методиці документального дослідження або використання документальних джерел у соціальних дослідженнях, що передбачає аналіз документів, які містять інформацію про досліджуваній процес чи явище з метою характеристики, систематизації, інтерпретації. Перевагою використання такої методики може бути вищий рівень об'єктивності дослідження, оскільки документи існують поза суб'єктивізмом (ставлення, мовлення, оцінки) окремих осіб¹;

- гендерному аналізу для вивчення відмінностей між жінками та чоловіками в умовах, потребах, рівнях участі, доступу до ресурсів та управління ними, повноваженнях у прийнятті рішень тощо, зумовлених усталеними в суспільстві гендерними ролями (нормами, очікуваними моделями поведінки, діяльністю, характерними рисами, що вважаються притаманними для чоловіків/жінок)²;

- методиці оцінки гендерного впливу як процесу визначення прямого чи опосередкованого впливу (позитивного, негативного чи нейтрального), коротко- та довгострокових наслідків реалізації державної політики на становище різних груп хлопців і дівчат, жінок і чоловіків, який дає змогу своєчасно усунути диспропорції та гендерну нерівність³;

- програмно-цільовому методі планування та виконанні місцевих бюджетів як методі управління бюджетними коштами для досягнення конкретних результатів за рахунок коштів бюджету із застосуванням оцінки ефективності використання бюджетних коштів на всіх стадіях бюджетного процесу⁴.

Ідея дослідження базується на припущенні, що виконання програми «Муніципальний енергетичний план Житомирської міської територіальної громади на 2021-2024 роки» може мати різні наслідки для жінок і чоловіків залежно від їх умов, потреб, рівнях участі, доступу до ресурсів та управління ними, повноважень у прийнятті рішень, зумовлених усталеними в суспільстві гендерними ролями.

---

¹ Mogalakwe, M. (2006) The Use of Documentary Research Methods in Social Research. *African Sociological Review*, 10, 221-230.

² Наказ "Про затвердження Інструкції щодо інтеграції гендерних підходів під час розроблення нормативно-правових актів" від 07.02.2020 N 86)

³ Міністерство соціальної політики України, Наказ "Про затвердження Інструкції щодо інтеграції гендерних підходів під час розроблення нормативно-правових актів" від 07.02.2020 N 86

⁴ Програмно-цільовий метод у бюджетному процесі на рівні місцевих бюджетів (2016). Міністерство фінансів України.

Цілі дослідження:

- виявити гендерні дисбаланси на рівні формування та виконання міської цільової програми «Муніципальний енергетичний план Житомирської міської територіальної громади на 2021-2024 роки»;
- спроектувати наслідки реалізації заходів міської цільової програми «Муніципальний енергетичний план Житомирської міської територіальної громади на 2021-2024 роки» з урахуванням гендерних аспектів;
- сформулювати рекомендації задля створення комплексного і системного бачення важливості і можливостей включення гендерної складової до формування, реалізації енергетичної і кліматичної політики громади.

Методи дослідження:

- кабінетний огляд наявних документів, нормативно-правових актів (в тому числі розпорядження про створення робочої групи з реалізації місцевої енергетичної політики та впровадження Європейської Енергетичної Відзнаки), звітів (наприклад ОСББ), досліджень;
- аналіз і порівняння статистичних даних та результатів попередніх соціальних досліджень Житомирської міської територіальної громади, представлених на сайті Житомирської міської ради;
- експертна оцінка гендерного впливу компонентів і положень міської цільової програми «Муніципальний енергетичний план Житомирської міської територіальної громади на 2021-2024 роки».

Висновки дослідження спираються на документи, які забезпечують нормативно-правову базу програми «Муніципальний енергетичний план Житомирської міської територіальної громади на 2021-2024 роки» та є офіційно висвітленими на сайті Житомирської міської ради.

Зміст та етапи дослідження:

- 1) Збір статистичних даних, документів і результатів досліджень, які візуалізують і роблять видимими різні стани жінок і чоловіків у Житомирській міській територіальній громаді.
- 2) Аналіз і оцінка змісту програми «Муніципальний енергетичний план Житомирської міської територіальної громади на 2021-2024 роки» щодо можливих наслідків реалізації запланованих заходів.
- 3) Формулювання висновків і рекомендацій за результатами гендерного аналізу цільової програми «Муніципальний енергетичний план Житомирської міської територіальної громади 2021-2024 рр.»; розробка пропозицій щодо внесення змін для включення гендерних аспектів.

Тривалість дослідження:

Дослідження реалізовувалося у період з серпня по грудень 2021 року.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Аналіз міської цільової програми «Муніципальний енергетичний план Житомирської територіальної громади на 2021-2024 роки» засвідчив, що програма містить усі необхідні складові, передбачені програмно-цільовим методом, однак варто доопрацювати її в частині формулювання мети з урахуванням досяжності за вказаний проміжок часу та узгодження мети, завдань та результативних показників.

Гендерний аналіз виявив, що назва програми, мета, завдання, очікувані результати та показники сформульовані як гендернонейтральні. Однак з огляду на аналіз напрямів реалізації плану та передбачених заходів, гендерну складову можна простежити на рівні користувачів та надавачів послуг, як-от у сфері освіти, охорони здоров'я, транспорту та інфраструктури, освітлення тощо.

Міська цільова програма «Муніципальний енергетичний план Житомирської міської територіальної громади на 2021-2024 роки» (далі Програма) – це сукупність взаємопов'язаних завдань і заходів, які визначаються на основі мети, узгоджені за термінами виконання та ресурсним забезпеченням з усіма її виконавцями. Означені заходи спрямовані на розв'язання найактуальніших проблем енергозбереження, зменшення викидів парникових газів, ефективну утилізацію сміття тощо, реалізація яких здійснюється за кошти місцевого бюджету, національних та міжнародних партнерів. У такому контексті слід визначити послугу, яка надається в межах Програми, та з'ясувати її гендерні аспекти. Специфіка енергетичної сфери полягає у тому, що послугу в означеній сфері не слід розглядати окремо, а застосовувати комплексний підхід до її характеристики. Заходи в межах міської цільової програми «Муніципальний енергетичний план Житомирської міської територіальної громади на 2021-2024 роки» впливають на якість послуг в окремих галузях, як-от: освіти, культури, охорони здоров'я, транспорту тощо. Окрім того, позитивний вплив від заходів з енергоефективності залежить не лише від проведених робіт, наприклад, термосанації, а й від подальшого комплексу дій надавачів послуг з ефективного та доцільного використання отриманих переваг/благ.

Отже, міська цільова програма «Муніципальний енергетичний план Житомирської міської територіальної громади на 2021-2024 роки» не стільки формує нову послугу, скільки супроводжує надання послуг у інших сферах, роблячи їх інтегрованими, таким чином підвищуючи їхню якість та ефективність.

Для практичного впровадження гендерного підходу у сферу енергетичну та кліматичну сфери необхідно чітко розуміти сутність і контекст гендерних проблем, які існують у галузях, у яких здійснюються вказані заходи, розуміти потреби бенефіціарів (кінцевих отримувачів) та надавачів послуги з урахуванням їх гендерних характеристик.

У дійсності енергетична сфера не є гендернонейтральною: жінки та чоловіки мають різні потреби, вони по-різному представлені у різних галузях, сферах діяльності, що має бути враховано у міській цільовій програмі «Муніципальний енергетичний план Житомирської міської територіальної громади на 2021-2024 роки». Важливо усвідомити необхідність посилення орієнтованості політики в енергетичній та кліматичній сферах на потреби жінок і чоловіків різного віку, соціального статусу, місця проживання, і відповідно формувати нові стандарти інтегрованої послуги.

Саме тому вивчення рівня задоволеності жінок і чоловіків послугами до та після проведення заходів, наприклад, з енергоефективності, важливе з точки зору прийняття рішень не лише щодо подальших кроків в означеному напрямі, а й розвитку галузей у цілому. При цьому наявність гендерної статистики є важливим фактором розроблення гендерночутливих рішень. Жінки та чоловіки не отримують однакової користі від заходів з енергоефективності через різну представленість у галузях, установах тощо, тому важливо визначити та визнати відмінності впливу інвестицій в енергоефективність на жінок та чоловіків, виходячи з представленості, їхніх потреб і соціальних ролей.

Включення гендерних аспектів у міську цільову програму «Муніципальний енергетичний план Житомирської міської територіальної громади на 2021-2024 роки» вимагає консультацій з жінками і чоловіками щодо усіх напрямів реалізації програми: розвитку та територіального планування, муніципальних будівель та споруд, постачання та розподілу енергії, мобільності, комунікації тощо.

Аналізовану міську цільову програму «Муніципальний енергетичний план ЖМТГ на 2021-2024 роки» створено на основі гендернонейтрального підходу, який ґрунтується на думці, що заходи Програми однаковою мірою впливають на всі групи населення, відповідно, вони не враховують відмінності у становищі різних груп жінок і чоловіків, їхніх статусах, потребах, пріоритетах.

Різний вплив реалізації місцевих програм на різні групи населення громади (за статтю, віком, сімейним станом, місцем проживання, інвалідністю, етнічним та соціальним походженням тощо) не завжди є чітко вираженим, як-от у заходах енергозбереження. Однак саме гендерний підхід дозволяє виявити відмінності такого впливу та знайти оптимальні шляхи врахування потреб та інтересів жінок і чоловіків та/або їх груп.

Під час організації надання послуги необхідно орієнтуватися на задоволення як практичних потреб громадян, так і стратегічних гендерних потреб. Практичні гендерні потреби виникають у жінок та чоловіків, виходячи з їх соціальних ролей, що закріплюються для них суспільством (потреба у воді, в житлі, в теплі та ін.). Їх важливо розглядати у межах специфічного контексту. Стратегічні гендерні потреби залежать від конкретних соціальних, економічних і політичних умов, в яких перебувають жінки та чоловіки. Пов'язані з розподілом праці, доступом до ресурсів і влади. Стратегічні гендерні потреби спрямовані на досягнення фактичної гендерної рівності.

Практики моделювання та оновлення послуг з урахуванням гендерної чутливості свідчать про те, що їхня орієнтованість на одну цільову групу покращує становище всіх жителів громади. Перед процесом організації послуг важливо провести гендерний аналіз для виявлення різниці/розривів у становищі та потребах жінок і чоловіків та/або їх груп. Оцінювання рівня задоволеності та потреби у послугах в громаді необхідно здійснювати постійно, що сприятиме прийняттю політичних рішень стосовно організації у громаді необхідних гендерночутливих послуг.

Отже, гендерночутлива послуга в межах міської цільової програми «Муніципальний енергетичний план Житомирської міської територіальної громади на 2021-2024 роки» повинна формуватися на основі принципу інтегрованості за трьома напрямками: специфіка галузі + енергоефективність + гендерна рівність. Саме у такому форматі вона покликана реалізовувати принципи ефективності, прозорості та адресності надання публічних послуг різним групам жінок і чоловіків.

ТРАНСПОРТ

Різні групи населення можуть користуватися інфраструктурою по-різному. Зокрема, відрізняються моделі використання транспорту жінками та чоловіками. Дослідження мобільності населення міста Житомира⁵, проведене у 2018 році в рамках реалізації проєкту «Інтегрований розвиток міст в Україні – Планування сталої міської мобільності для міста Житомир», дозволило отримати розподілені за статтю дані, які засвідчили наявність

гендерних відмінностей щодо користування різними видами транспорту. Мобільність населення була проаналізована для усіх поїздок містом. Результати засвідчили наступне. Розподіл за видами поїздок немоторизованим (піша ходьба, їзда на велосипеді) та моторизованим транспортом (автомобільний та громадський) складає відповідно 39% та 61%. Громадський транспорт – основний вид пересування у Житомирі, як серед жінок (48,1%), так і серед чоловіків (43,3%).

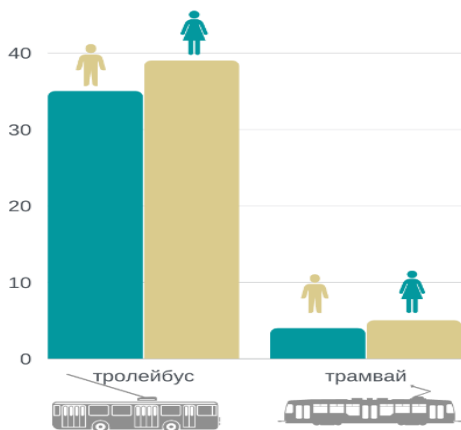

Рис. 1. Розподіл користувачів громадського електротранспорту у Житомирі, за статтю

Серед усіх видів громадського транспорту жінки схильні дещо більше використовувати електротранспорт, ніж чоловіки, що представлено на Рис. 1.

Діти до 12 років здебільшого пересуваються пішки, підлітки – громадським транспортом, дорослі старше 17 років найчастіше використовують громадський транспорт, але серед усіх вікових груп, автомобілем найчастіше користуються дорослі віком від 18 до 40 років. Відсоток користування індивідуальним автомобільним транспортом чоловіками вдвічі вищий (20%), ніж жінками (10,8%). При чому серед користувачів індивідуального автомобільного транспорту водіями значно частіше є чоловіки, а пасажирами – жінки (див. Рис. 2).

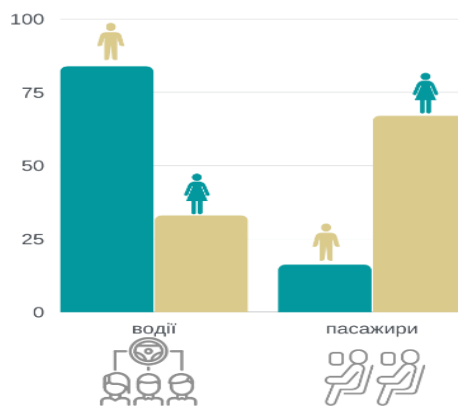

Рис. 2. Розподіл користувачів індивідуального автомобільного транспорту у Житомирі, за статтю

З огляду на наведені дані, заходи у межах завдання «Підвищити якість надання послуг з перевезення пасажирів», зокрема покращення стану електротранспортного парку та підвищення стандартів і культури надання послуг з перевезення пасажирів розвиток мережі міського електронного квитка, контроль виконання графіків та схем руху громадського

⁵ План сталої міської мобільності // <https://zt-rada.gov.ua/files/upload/sitefiles/doc1566467125.pdf>

транспорту, оновлення кількості муніципального електричного транспорту, модернізація зупинок, забезпечення безперебійним транспортним сполученням населення ключових мікрорайонів міста, – потенційно матимуть більший позитивний вплив на жінок. Оскільки, з огляду на продуктивні та репродуктивні ролі у жінок поїздки частіші, коротші, періодичні (поїздки до школи, інших членів сім'ї, магазинів, ринків тощо). Тому вони можуть витратити значну кількість часу, очікуючи на громадський транспорт. Завдяки перерахованим у межах аналізованого завдання ініціативам жінки зможуть заощадити зусилля, час та кошти.

Власники індивідуальних автомобілів (більшість яких – чоловіки) потенційно можуть бути зацікавлені у реалізації завдання «Створити мережу парковок для автомобілів», що передбачає запровадження електронної навігаційної системи для вільних паркувальних місць, влаштування платних парковок; також захід 4.28 «Включення системи парковок у транспортну систему». Разом із тим у межах аналізованої цільової програми передбачено завдання «Розвантажити центр міста та основні вулиці від транспортних засобів», зокрема запровадження обмежень на використання приватного автотранспорту в межах громади шляхом створення «зелених» та пішохідних зон, будівництво велодоріжок. Без сумніву ці дії важливі для пішоходів та велоспільноти, однак для автомобілістів у даному разі важлива послідовність виконання завдань: чи спочатку будуть облаштовані парковки, а далі запроваджено обмеження на використання приватного автотранспорту, чи навпаки. У програмі усі ці заходи мають спільний термін виконання – 2021-2024 рр., тому навіть добрі наміри за різної послідовності дій можуть мати для власників автотранспорту небажані наслідки.

Створення транспортних вузлів на периферії території громади, які включатимуть перехоплюючі парковки, – це ініціатива в інтересах мешканців та мешканок, які проживають у віддалених мікрорайонах громади.

Уже згадуване дослідження мобільності м. Житомира засвідчує, що пішки найбільше пересуваються діти віком 6-12 років, підлітки (13-17 років) та пенсіонери (65+). Співставлення цих даних зі статистичними даними гендерного профілю м. Житомира дає можливість з'ясувати гендерний склад кожної із вказаних соціальних груп. Так, у віковій групі 6-12 років 51,7% хлопців (11128 осіб) та 48,3% дівчат (10379 осіб).

Таблиця 1.

**Чисельність постійного населення за статтю та віком
на 1 січня 2021 року, осіб**

Вік (років)	Дівчата	Хлопці
6	1564	1681
7	1492	1647
8	1482	1591
9	1544	1559
10	1377	1538
11	1478	1596
12	1442	1516
Усього	10379	11128

Серед підлітків (13-17 р.) 51,0% становлять хлопці (11128 осіб), 49,0% – дівчата (10379 осіб).

Таблиця 2.

**Чисельність постійного населення за статтю та віком
на 1 січня 2021 року, осіб**

Вік (років)	Дівчата	Хлопці
13	1381	1464
14	1287	1364
15	1299	1267
16	1326	1425
17	1354	1422
Усього	6647	6942

Серед осіб пенсійного віку суттєво переважають жінки – 61,8% (19869 осіб), чоловіки становлять 38,2% (12287 осіб).

Таблиця 3.

**Чисельність постійного населення за статтю та віком
на 1 січня 2021 року, осіб**

Вік (років)	Жінки	Чоловіки
65-69	10714	6905
70 і старше	9155	5382
Усього	19869	12287

Діти та підлітки, серед яких практично рівна кількість дівчат та хлопців, а також пенсіонери, більшість яких – жінки, є потенційними вигодонабувачами від проведення заходів у межах завдання «Підвищити безпеку для учасників дорожнього руху». Встановлення засобів примусового зниження швидкості; покращення пішохідних переходів (модернізація нерегульованих пішохідних переходів, вдосконалення пішохідних переходів для людей з інвалідністю, встановлення світлофорів) позитивно вплине на вказані соціальні групи населення. Також передбачено розвиток пішохідної інфраструктури громади: проведення поточного та капітального ремонтів тротуарного покриття, покращення міського простору для пішоходів, в тому числі шляхом встановлення засобів обмеження доступу авто на пішохідні доріжки, перетворення скверів у привабливі публічні простори. Під час благоустрою парків та/чи скверів варто враховувати, що відчуття безпеки у чоловіків і жінок відрізняється. Для жінок частіше ризики цькування, нападу і домагань, коли є глухі кути, високі кущі, погане освітлення. Тому потрібно забезпечити належне освітлення, загальну видимість простору, захист від спеки та дощу, безпечні та чисті туалети. Такі сквери та парки будуть відвідувати більше жінок та дівчат, бо вони почуватимуться там безпечно. А дослідження свідчать: коли простір заповнюють жінки та дівчата, його також заповнюють загалом більше людей, що підвищує ефективність наданих публічних послуг.

Програмою передбачено впровадження освітньої інформаційної кампанії щодо безпеки дорожнього руху для школярів. За інформацією департаменту освіти Житомирської ради, в закладах загальної середньої освіти Житомирської міської територіальної громади

станом на 01.01.2021 р. навчалися 32736 дітей, з них 50,5% становлять хлопці (16540 осіб) і 49,5% дівчата (16196 осіб). Таким чином, доступ до інформації у межах запланованого заходу у рівній мірі мають отримати і хлопці, і дівчата.

Ще одним із важливих завдань міської цільової програми «Муніципальний енергетичний план ЖМТГ на 2021-2024 роки» є розвиток велоінфраструктури у громаді. На це спрямовані заходи 4.13-4.18, і передбачають створення концепції велосипедного руху у громаді; будівництво та розвиток мережі велосипедних зон та велотраси типу Pump-trak; облаштування велонавігації на туристичних і нетуристичних маршрутах; влаштування велопарковок біля об'єктів комунальної власності, закладів бюджетної сфери, магазинів тощо. У Житомирі велосипедом як видом пересування користуються 1,6% чоловіків і 1,1% жінок⁶. Запит зростає: якщо в 2007 році на Велодень у Житомирі збиралися усього десяток осіб, то в останні роки у заїзді брали участь близько 3,5 тисяч велосипедистів⁷. Залучення жінок і чоловіків із числа велоспільноти до розвитку велоінфраструктури є передумовою для формування гендерночутливої послуги у даній сфері.

ПОВОДЖЕННЯ З ТВЕРДИМИ ПОБУТОВИМИ ВІДХОДАМИ

У цільовій програмі «Муніципальний енергетичний план Житомирської міської територіальної громади 2021-2024 рр.» у межах завдання «Створити систему ефективного поводження з твердими побутовими відходами» передбачено один захід – будівництво сміттєпереробного заводу. Наразі здійснюються заходи щодо рекультивації діючого полігону з ТПВ, щоб знизити небезпеки для жителів громади, передусім мікрорайону Крошня, які потерпають від смороду, наслідків самозаймання та ін., що призводить до негативних впливів на здоров'я, створює дискомфорт для дітей та дорослих. Особливо у період карантинних заходів, зумовлених COVID-19, перебування на відкритому повітрі та у громадських просторах стає дуже важливим, особливо для людей, які проживають у багатоквартирних будинках (мікрорайон Крошня має високу щільність населення). Упродовж 2021-2022р. у Житомирі планують побудувати сміттєпереробний комплекс, технологія якого передбачає не спалювання, а переробку сміття; включає функціонування окремої сортувальної лінії та окремої компостувальної. Завод споруджуватимуть у промзоні міста. RDF–пальне, яке вироблятиме завод, може бути альтернативою вугіллю для забезпечення теплової енергії споживачів. На підприємстві буде створено 150 нових робочих місць. Разом із тим комплексні проблеми потребують комплексних рішень. І один захід у межах програми, навіть такий потужний, як будівництво сміттєпереробного заводу, потребує посилення іншими, зокрема в аспекті проведення інформаційної кампанії, навчання для різних категорій мешканців і мешканок відповідальному ставленню до поводження з твердими побутовими відходами та основ щодо сортування (роздільного збору) сміття. Адже окрім поводження з ТПВ, частина населення ще й досі практикують сезонне спалювання листя, що призводить до шкоди як для людей (у тліючому, без доступу кисню, листі виділяється бензопірен, що здатен викликати у людини ракові захворювання; крім того, з димом у повітря вивільняються діоксини – одні з найотруйніших для людини речовин). Крім безпосередньої загрози людському здоров'ю, спалювання листя і сухої трави призводить до знищення екосистеми. Під час

⁶ План сталої міської мобільності // <https://zt-rada.gov.ua/files/upload/sitefiles/doc1566467125.pdf>

⁷ https://www.zhitomir.info/news_200393.html?fbclid=IwAR3cSnJkrlJMGgc8Bm8aWRaxiri7WI986pKu8o7C3e6iZw6dAt3XckVV15g

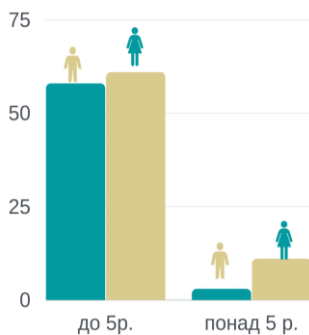
формування меседжів інформаційних кампаній та програм навчань важливо врахувати гендерний розподіл праці у процесі формування, пакування, вивезення та утилізації відходів. Саме такі заходи та підходи доцільно було б відобразити у цільовій програмі.

ЕНЕРГОЕФЕКТИВНІСТЬ

В аналізованій міській цільовій програмі у межах завдання «Стимулювати впровадження енергоефективних заходів населенням та суб'єктами господарювання» є заходи щодо відшкодування відсотків/частини тіла кредиту на впровадження енергоефективних заходів у житлових будівлях (для ОСББ та ЖБК, які беруть участь у програмі «теплі кредити»); відшкодування відсотків по кредиту на впровадження заходів енергомодернізації житлових будівель протягом перших 18 місяців кредитування (для ОСББ, які беруть участь у Програмі «ЕНЕРГОДІМ»). Ця діяльність пролонгована у часі, тобто енергоефективні заходи могли бути здійснені у попередніх роках, однак відсотки по кредитах виплачуються у рамках діючої цільової програми.

Гендерний аналіз представництва жінок та чоловіків, голів правлінь в об'єднаннях співвласників багатоквартирних будинків, які скористалися підтримкою місцевого бюджету Програм «теплі кредити», «Енергодім» у відшкодуванні відсотків або частини тіла кредиту на впровадження енергоефективних заходів у житлових будинках, засвідчив наступне. Загальний склад становить 133 особи, з них 72 жінки (54,1%) та 61 чоловік (45,9%).

За віковими характеристиками представництво голів правлінь ОСББ, які скористалися підтримкою місцевого бюджету Програм «теплі кредити», «Енергодім» у відшкодуванні відсотків або частини тіла кредиту на впровадження енергоефективних заходів у житлових будинках, складає: у віковій категорії 22-35 років – 10 осіб, з них 7 жінок та 3 чоловіка; у віці 36-50 років – 38 осіб (22 чоловіка та 16 жінок); віком 51+ – 85 осіб (36 чоловіків та 49 жінок).

Рис.3. Розподіл голів правлінь ОСББ у Житомирі, за статтю та терміном роботи на посаді

Проаналізувавши досвід роботи на посаді голів правлінь ОСББ, було з'ясовано наступне: до 5 років на посаді перебувають 119 осіб (з них 61 жінка та 58 чоловіків), понад 5 років на посаді перебуває – 14 осіб (11 жінок, 3 чоловіка).

За результатами гендерного аналізу представництва жінок і чоловіків, голів правлінь ОСББ, які скористалися підтримкою місцевого бюджету Програм «теплі кредити», «Енергодім», можна зробити наступні висновки: наразі у складі голів правлінь нечисельно, але переважають жінки. Враховуючи досвід перебування на посаді та кількість жінок, спостерігається тенденція до того, що жінки пенсійного віку переважають серед усіх вікових груп, що певним чином може пояснюватися вивільненням часу та можливістю з-поміж виконання

репродуктивних ролей опікуватися і справами управління багатоквартирним будинком. Натомість чоловіки переважають у віковому складі 36-50р., що може свідчити про те, що вони приходять у цю сферу та розглядають її як спосіб не лише дбати про свій будинок чи бути управителем інших будинків, але й в аспекті основного доходу. Загалом представництво жінок та чоловіків свідчить про відсутність стереотипів щодо обрання жінок та чоловіків на посади

голів ОСББ, ефективність діяльності та участі у програмах з енергозбереження засвідчують як жінки, так і чоловіки.

Упродовж 2021 року за програмою "теплі кредити" утеплено будинок за адресою Київська, 52 (кількість квартир – 65, кількість осіб – 150 осіб); за програмою "ЕНЕРГОДІМ" – ОСББ Автоном-69 (кількість квартир 96, кількість осіб – 220 осіб). На стадії впровадження енергоефективних заходів:

- ✓ ОСББ Київська, 47 (кількість квартир – 90, кількість осіб – 207 осіб);
- ✓ ОСББ Вулик (кількість квартир – 224, кількість осіб – 550 осіб);
- ✓ ОСББ Мирний дім (кількість квартир – 96, кількість осіб – 220 осіб);
- ✓ ОСББ Лесі Українки (кількість квартир – 66, кількість осіб – 152 осіб);
- ✓ ОСББ Обрій, 21 (кількість квартир – 90, кількість осіб – 207 осіб).

Варто зазначити, що відсутність розподілених за статтю даних по проживаючих в ОСББ ускладнює процес визначення кінцевих бенефіціарів з урахуванням віку, статі, стану здоров'я, інших важливих параметрів. Разом із тим це можна врегулювати, запровадивши на системній основі практику створення гендерних профілів ОСББ. Такі профілі допоможуть не лише розуміти вплив конкретних заходів із енергозбереження, а й ефективно управляти багатоквартирними будинками, щоб враховувати потреби різних груп мешканців та мешканок під час здійснення заходів з покращення житлових умов та облаштування прибудинкової території. Водночас очевидно те, що енергоефективні заходи найбільш корисні для соціально вразливих груп, оскільки люди з доходом нижче середнього (наприклад, самотні матері, люди похилого віку, люди з інвалідністю), отримують можливість поліпшити якість та умови місця проживання, яких вони були б позбавлені за відсутності таких спеціальних програм і заходів.

Аналізована цільова програма (розділ 2 «Муніципальні будівлі та споруди») містить наступні заходи з термомодернізації будівель бюджетної сфери:

2.6 Завдання «Підготувати план поступової термосанації всіх будівель бюджетної сфери громади», захід «Розробка плану термосанації бюджетних будівель громади»;

2.10. Завдання «Поліпшити теплотехнічні характеристики огорожувальних конструкцій будівель закладів бюджетної сфери громади», захід «Впровадження проекту «Енергоефективність в м. Житомирі» (SECO)»;

2.11 - Впровадження проекту з термомодернізації будівель бюджетної сфери за рахунок коштів Німецького державного банку розвитку (KfW).

Починаючи з 2012 року, у Житомирі розпочато процес термомодернізації будівель закладів бюджетної сфери. Першою термомодернізованою муніципальною будівлею стало приміщення ЖДНЗ №21, яку було утеплено протягом 2012-2013 років за кредитні кошти Північної екологічної фінансової корпорації (NEFCO). Загалом станом на листопад 2021 року утеплено 28 муніципальних будівель загальною опалювальною площею 100,7 тис. м². Протягом 2014-2015 рр. У рамках проекту було проведено заміну вікон на енергоефективні у 22-ох бюджетних будівлях та утеплено 10 будівель дошкільних навчальних закладів, 6 будівель загальноосвітніх навчальних закладів і терапевтичне відділення КП «Лікарня №1», утеплено зовнішні огорожувальні конструкції. Також було встановлено 21 індивідуальний тепловий пункт.

Протягом 2017-2020 років було термомодернізовано будівлі 5-ти дитсадків в рамках проекту «Енергоефективність в м. Житомир», що фінансується Державним секретаріатом Швейцарії з економічних питань та підтримується Міністерством розвитку громад та територій України. У рамках проекту було проведено заміну вікон і дверей на енергоефективні та утеплено стіни, перекриття підвалів, дахів та фундаментів будівель. Також було проведено

капітальний ремонт дахів та повністю замінено системи опалення будівель, встановлені індивідуальні теплові пункти. Тобто найбільшою мірою зусилля були спрямовані на утеплення дитячих садочків, шкіл, лікарень. Важливо з'ясувати ефект від цих дій не лише у вигляді економії енергоносіїв, а й щодо того, як вплинули заходи з енергозбереження на комфорт, безпеку та добробут бенефіціарів – різних груп жінок і чоловіків, дівчат і хлопців. Тому необхідно до показників програми додати пункт про задоволеність користувачів та користувачок послугою після термомодернізації. В аналізованій цільовій програмі практично не відображено цього другого складника впливу заходів з енергоефективності.

Маючи розподілені за статтю адміністративні дані по закладах у сфері освіти, можна визначити отримувачів користі від термомодернізаційних заходів.

Таблиця 4.

Інформація про кількість дітей та працівників у закладах дошкільної освіти Житомирської міської територіальної громади (за статтю, посадами)*

(на 01.01.2021 р.; осіб)

Назва закладу	Здобувачі освіти		Педагогічні працівники		Адміністрація		Технічний персонал	
	Дівчата	Хлопці	Жінки	Чоловіки	Жінки	Чоловіки	Жінки	Чоловіки
ЖЗДО № 1	226	154	31	0	3	0	27	4
ЖДНЗ № 3	53	46	11	0	3	0	13	3
ЖЦРД № 5	153	150	32	0	3	0	28	6
ЖДНЗ № 6	125	179	32	1	2	1	32	5
ЖДНЗ № 10	108	139	34	0	3	0	35	5
ЖПШ№11	97	93	24	1	3	0	28	7
ЖЗДНЗ№ 15	106	203	27	0	3	0	32	7
ЖДНЗ № 21	87	93	28	0	3	0	26	6
ЖЗДО № 25	100	106	28	0	3	0	32	8
ЖДНЗ № 26	172	187	44	0	3	0	35	5
ЖДНЗ № 27	200	150	27	0	3	0	37	5
ЖДНЗ № 29	131	149	35	0	3	0	28	6
ЖДНЗ № 30	178	123	38	0	3	0	32	7
ЖДНЗ № 32	0	0	1	0	3	0	7	3
ЖДНЗ № 33	58	62	20	0	3	0	16	6
ЖЗДО № 34	125	63	23	0	3	0	30	4
ЖДНЗ № 35	68	97	16	0	3	0	20	9
ЖДНЗ № 37	157	144	30	0	3	0	29	6
ЖЗДО № 38	89	129	28	0	3	0	31	4
ЖДНЗ № 39	57	65	21	0	3	0	19	6
ЖДНЗ № 40	156	144	24	0	3	0	30	6
ЖСЦРД №41	135	185	40	0	3	0	37	3
ЖДНЗ №42	100	122	35	1	3	0	30	5
ЖДНЗ №43	163	74	36	0	3	0	29	5
ЖДНЗ №44	126	181	31	1	3	0	29	4
ЖДНЗ №45	136	116	28	1	3	0	27	5
ЖДНЗ №46	138	142	32	0	3	0	30	4
ЖДНЗ №49	167	184	30	0	3	0	29	6
ЖДНЗ №51	56	69	12	0	3	0	16	5
ЖДНЗ №52	150	190	39	0	3	0	39	5
ЖЦРД №53	182	179	38	1	2	1	34	7
ЖЦРД №55	166	184	39	0	3	0	32	6
ЖДНЗ №56	117	133	32	0	3	0	29	3
ЖДНЗ №57	128	177	34	0	3	0	28	7
ЖДНЗ №58	152	182	36	0	2	1	27	5
ЖСЗДО №59	24	69	37	0	3	0	34	5
ЖДНЗ №61	152	128	24	0	3	0	30	6

ЖДНЗ № 63	100	120	17	0	3	0	21	4
ЖЗДО № 65	96	124	24	1	3	0	28	2
ЖДНЗ № 66	174	165	35	0	3	0	36	4
ЖЦРД №68	152	184	39	0	3	0	31	7
ЖЦРД № 69	134	169	43	0	3	0	27	7
ЖДНЗ № 70	126	130	44	0	3	0	31	6
ЖДНЗ № 71	271	150	41	0	3	0	34	4
ЖДНЗ № 73	106	94	22	0	3	0	24	6
Верес-й КДН «Журавлик»	20	14	6	1	3	0	12	5
Усього	5717	5941	1348	8	135	3	1291	244

* За інформацією департаменту освіти Житомирської міської ради

Таблиця 5.

**Інформація про кількість дітей та працівників в закладах загальної середньої освіти
Житомирської міської територіальної громади***

(на 01.01.2021 р.; осіб)

Назва закладу	Здобувачі освіти		Педагогічні працівники		Адміністрація		Технічний персонал	
	Дівчата	Хлопці	Дівчата	Хлопці	Дівчата	Хлопці	Дівчата	Хлопці
ЗОШ № 1	310	341	44	4	2	2	22	4
Лицей №2	305	336	45	6	5		23	10
ЖМГ № 3	749	598	94	10	4	2	22	1
ЗОШ №5	888	958	124	12	5	1	32	9
ЗОШ № 6 ім. В.Г. Короленка	590	647	96	6	4	1	25	4
ЗОШ №7 імені В.В. Бражесвського	549	656	93	14	3	3	30	7
ЗОШ №8	423	465	67	7	5	1	20	7
ЗОШ №10	227	250	41	5	2	1	14	6
СЗОШ № 12 ім. С. Ковальчука	464	428	70	7	4	3	18	6
ЗОШ № 14	400	471	78	8	4	-	24	8
ЗОШ №15	137	161	32	4	2	1	18	8
ЗСШ №16	736	740	106	10	5	2	28	8
ЗОШ №17	344	459	62	3	4	-	18	7
ЗОШ №19	644	698	81	11	5	1	31	10
ЖСШ №20	472	448	72	5	5	2	17	5
ЗОШ №21	712	683	97	10	7	-	22	6
ЗОШ № 22 ім. В. М. Кавуна	380	398	50	6	3	1	22	7
ЖМГГ № 23 ім. М. Очерета	967	796	121	12	5	2	37	9
ЖЕЛ №24	980	1010	110	14	7	1	36	7
лицей №25	599	691	78	13	4	1	29	8
ЗОШ № 26	561	602	91	8	4	1	22	12
ЗОШ № 27	667	630	84	5	5	1	24	7
ЗОШ №28 ім. гетьмана Івана Виговського	990	914	145	6	5	-	21	8
ЗОШ №30	594	579	88	5	5	-	24	11
ЗОШ № 32	195	245	40	2	4		10	3
ЗОШ № 33	469	520	78	4	3	2	25	6
Житомирський міський колегіум	609	653	83	11	6	1	35	11
ЖЗОШ № 35	147	158	35	6	3	-	9	7

ЗОШ №36 ім. Я. Домбровського	273	306	47	7	5	-	14	5
Вересівська ЗОШ	64	60	15	5	2	1	9	8
Початкова школа №11	60	64	14		1	-	3	
ЖГГ № 1	211	177	33	1	5	-	13	4
міський ліцей № 1	176	174	28	13	5	1	11	5
ЖПГ «Ор Авнер»	54	34	16	5	5	1	5	2
Салезіянська ЗОШ «Всесвіт»	87	107	31	4	7	-	-	3
ЖЗПШ «Сяйво»	163	173	33	6	3	2	9	5
Усього	16196	16540	2422	255	153	35	719	234

*За інформацією департаменту освіти Житомирської міської ради

Серед результативних показників гендерні аспекти виявлено лише в показниках затрат №3 – Обсяг видатків на створення та промоцію веб-сайту “Зелене місто Житомир” про енергетичну та кліматичну політику громади, організація та проведення щорічного заходу “Дні сталої енергії” для жінок і чоловіків різних вікових груп та соціальних груп. Однак він лише номінальний і потребує іншого кількісного представлення або переформулювання.

Слід зазначити, що гендерні аспекти включено у заходи **5.8, 5.9, 5.10, 5.11.** аналізованої цільової програми. Зокрема, передбачено:

- ✓ Провести гендерний аналіз представництва жінок і чоловіків в органах місцевого самоврядування, відповідальних за розробку енергетичної та кліматичної політики громади (відповідних структурних підрозділів міської ради, робочої групи з впровадження Європейської Енергетичної відзнаки, бюджетних закладів, установ, організацій).
- ✓ Розробити навчальний модуль щодо гендерної складової в енергетичній та кліматичній політиці громади та провести навчання для представників і представниць ОМС, відповідальних за розробку і впровадження енергетичної та кліматичної політики громади.
- ✓ Здійснити аналіз наслідків реалізації заходів муніципального енергетичного плану з гендерної перспективи.

Усі ці заходи актуалізують питання включення гендерної складової до кліматичної та енергетичної політики Житомирської міської територіальної громади. Так, у межах, окреслених заходів створено гендерний портрет відповідальних за розробку і впровадження енергетичної та кліматичної політики Житомирської територіальної громади (з цим документом можна детальніше ознайомитися на сайті ЖМР). Гендерний портрет засвідчив залучення до даного процесу значної кількості осіб – як жінок, так чоловіків різного віку, з різним професійним досвідом у різних сферах, як-от врядування, освіта, охорона здоров'я, культура. Це створює передумови до врахування соціального досвіду жінок і чоловіків, які проживають у Житомирській територіальній громаді. Інші два вищезгадані у цьому контексті завдання також перебувають у процесі реалізації. Завдяки цим заходам розпочато комплексну роботу з імплементації гендерного підходу у кліматичну та енергетичну політику Житомирської територіальної громади та підвищено спроможність фахівців ОМС до впровадження гендерних аспектів у професійну діяльність.

ВИСНОВКИ

У цілому міська цільова програма «Муніципальний енергетичний план Житомирської міської територіальної громади на 2021-2024 роки» створена на основі гендерно-нейтрального підходу, який ґрунтується на думці, що заходи Програми однаковою мірою впливають на всі групи населення, відповідно, вони не враховують відмінності у становищі різних груп жінок і чоловіків, їхніх статусах, потребах, пріоритетах.

Разом із тим під час створення аналізованої цільової програми її розробники розуміли важливість застосування гендерного підходу, що засвідчують заходи щодо створення гендерного портрету відповідальних за розробку і впровадження енергетичної та кліматичної політики Житомирської територіальної громади; проведення навчання для представників і представниць ОМС з питань впровадження гендерної складової в енергетичну та кліматичну політику громади; здійснення гендерного аналізу наслідків реалізації заходів цільової програми у даній сфері. Фактично завдяки цим пунктам Програми розпочато комплексну роботу з імплементації гендерного підходу у кліматичну та енергетичну політику Житомирської міської територіальної громади.

Міська цільова програма «Муніципальний енергетичний план Житомирської міської територіальної громади на 2021-2024 роки» не стільки формує нову послугу, скільки супроводжує надання послуг у інших сферах, роблячи їх інтегрованими, таким чином підвищуючи їхню якість та ефективність.

З огляду на наявні розподілені за статтю адміністративні дані вдалося здійснити оцінку гендерного впливу Програми крізь призму транспорту, поведження з твердими побутовими відходами, заходів з енергоефективності.

Покращення стану електротранспортного парку та підвищення стандартів і культури надання послуг з перевезення пасажирів розвиток мережі міського електронного квитка, контроль виконання графіків та схем руху громадського транспорту, оновлення кількості муніципального електричного транспорту, модернізація зупинок, забезпечення безперебійним транспортним сполученням населення ключових мікрорайонів міста, – потенційно матимуть більший позитивний вплив на жінок. Оскільки, з огляду на продуктивні та репродуктивні ролі у жінок поїздки частіші, коротші, періодичні (поїздки до школи, інших членів сім'ї, магазинів, ринків тощо). Тому вони можуть витратити значну кількість часу, очікуючи на громадський транспорт. Завдяки перерахованим у межах аналізованого завдання ініціативам жінки зможуть заощадити зусилля, час та кошти. Власники індивідуальних автомобілів (більшість яких – чоловіки) потенційно можуть бути зацікавлені у реалізації завдання «Створити мережу парковок для автомобілів». Створення транспортних вузлів на периферії території громади, які включатимуть перехоплюючі парковки, – це ініціатива в інтересах мешканців та мешканок, які проживають у віддалених мікрорайонах громади. Діти та підлітки, серед яких практично рівна кількість дівчат та хлопців, а також пенсіонери, більшість яких – жінки, є потенційними вигодонабувачами від проведення заходів у межах завдання «Підвищити безпеку для учасників дорожнього руху». Залучення жінок і чоловіків із числа велосипедистів (велосипедом як видом пересування користуються 1,6% чоловіків і 1,1%

жінок) до розвитку велоінфраструктури є передумовою для формування гендерночутливої послуги у даній сфері.

У міській цільовій програмі «Муніципальний енергетичний план Житомирської міської територіальної громади на 2021-2024 роки» передбачено один захід в аспекті поводження з твердими побутовими відходами – будівництво сміттєпереробного заводу. Наразі здійснюються заходи щодо рекультивації діючого полігону з ТПВ, щоб знизити небезпеки для жителів громади, передусім мікрорайону з високою щільністю населення Крошня, які потерпають від смороду, наслідків самозаймання та ін., що призводить до негативних впливів на здоров'я, створює дискомфорт для дітей та дорослих.

У межах аналізованої цільової програми передбачено заходи з енергомодернізації житлових будівель (для ОСББ та ЖБК, які беруть участь у програмі «теплі кредити» та Програмі «ЕНЕРГОДІМ»). Варто зазначити, що відсутність розподілених за статтю даних по проживаючих в ОСББ ускладнює процес визначення кінцевих бенефіціарів з урахуванням віку, статі, стану здоров'я, інших важливих параметрів. Разом із тим це можна врегулювати, запровадивши на системній основі практику створення гендерних профілів ОСББ. Такі профілі допоможуть не лише розуміти вплив конкретних заходів із енергозбереження, а й ефективно управляти багатоквартирними будинками, щоб враховувати потреби різних груп мешканців та мешканок під час здійснення заходів з покращення житлових умов та облаштування прибудинкової території. Водночас очевидно те, що енергоефективні заходи найбільш корисні для соціально вразливих груп, оскільки люди з доходом нижче середнього (наприклад, одинокі матері, люди похилого віку, люди з інвалідністю), отримують можливість поліпшити якість та умови місця проживання, яких вони були б позбавлені за відсутності таких спеціальних програм і заходів.

Гендерний вплив від термомодернізації будівель дитсадків та шкіл можна простежити, оскільки наявні дані щодо контингенту дітей, а також персоналу. Серед персоналу цих закладів переважають жінки, гендерний склад дітей – паритетний.

У результаті гендерного аналізу Програми сформовано кілька груп рекомендацій для включення гендерної складової до формування та реалізації енергетичної і кліматичної політики громади:

- щодо відображення гендерних аспектів у структурі Програми;
- щодо забезпечення паритетного представлення розробників та виконавців Програми на засадах гендерного та партисипативного підходів;
- щодо покращення взаємодії виконавчих органів ради з формування та надання гендерночутливих послуг;
- пропозиції щодо внесення змін до міської цільової програми «Муніципальний енергетичний план Житомирської міської територіальної громади на 2021-2024 роки» для включення гендерних аспектів.

РЕКОМЕНДАЦІЇ

Рекомендації за результатами гендерного аналізу цільової програми «Муніципальний енергетичний план Житомирської міської територіальної громади 2021-2024 рр.»:

Щодо відображення гендерних аспектів у структурі Програми:

- додати результати гендерного аналізу до преамбули Програми (включити статистичні дані, розділені за статтю);
- включити гендерні аспекти до структурних елементів Програми (мета, завдання, очікувані результати);
- включити гендерну складову до заходів Програми на основі проведеного аналізу;
- розроблення та включення до Програми гендерночутливих результативних показників/індикаторів.

Щодо забезпечення паритетного представлення розробників та виконавців Програми на засадах гендерного та партисипативного підходів:

- запровадження систематичного навчання посадових осіб місцевого самоврядування з питань інтегрування гендерного підходу, у тому числі інструментам гендерного аналізу, гендерно орієнтованого бюджетування тощо;
- трансформувати робочу групу відповідальних за впровадження у консультативно-дорадчий орган з питань розробки і впровадження енергетичної та кліматичної політики громади, з метою представлення зацікавлених сторін залучити до участі окрім працівників/працівниць ЖМР, науковців, експертів з енергетичних та кліматичних питань, компетентних представників громадськості з урахуванням гендерного паритетного представництва;
- проводити опитування/застосовувати інші форми отримання зворотного зв'язку від бенефіціарів (користувачів та надавачів послуг за галузями) щодо отримання вигод від заходів з енергоефективності;
- рекомендувати запровадити практику створення гендерних профілів ОСББ.

Щодо покращення взаємодії виконавчих органів ради

з формування та надання гендерночутливих послуг:

- створення експертних робочих груп з гендерних питань для розроблення проєктів міських цільових програм;
- поліпшення взаємодії органу місцевого самоврядування (горизонтальний та вертикальний вимір) для формування та надання інтегрованих гендерночутливих послуг;
- розроблення дієвого механізму збору та використання муніципальної статистики, розділеної за статтю;
- забезпечення умов для обміну досвідом з означених питань на національному рівні;
- вивчення та адаптація на місцевому рівні кращих зарубіжних практик.

**Пропозиції щодо внесення змін до міської цільової програми
«Муніципальний енергетичний план Житомирської міської територіальної громади на
2021-2024 роки»
для включення гендерних аспектів**

Складова плану	Наявне формулювання	Пропозиція до зміни	Примітка
Зміст заходу	2.6. Розробка плану термосанації бюджетних будівель міста.	2.6. Розробка плану термосанації бюджетних будівель міста із зазначенням кінцевих бенефіціарів у розрізі жінки і чоловіки, дівчата і хлопці.	
Зміст заходу	4.8. Впровадження освітньої інформаційної кампанії щодо безпеки дорожнього руху для школярів.	4.8. Впровадження освітньої інформаційної кампанії щодо безпеки дорожнього руху для школярів та інших вікових категорій жінок і чоловіків.	У рамках завдання «Підвищити безпеку для учасників дорожнього руху» слід розширити перелік цільових груп, а не обмежитися лише школярами.
Зміст заходу	5.1.Обрання містера чи міс вело, що відповідатиме за розвиток велосипедної інфраструктури	5.1. Обрання велоамбасадора та велоамбасадорки , що відповідатимуть за розвиток велосипедної інфраструктури.	Пропоновані зміни до програми внесено у листопаді 2021 (внесено зміни №414 від 24.12.2021 р.).
Очікуваний результат	5.1. Підвищення рівня керованості процесу розвитку міської велосипедної інфраструктури.	5.1. Представлення інтересів спільноти велосипедистів.	Пропоновані зміни до програми внесено у листопаді 2021 внесено зміни №414 від 24.12.2021 р.).
Очікуваний результат	5.8. Підвищення рівня організаційної спроможності управляти споживанням енергії на рівні бюджетних установ.	5.8. Підвищення рівня обізнаності різних вікових та соціальних груп жінок і чоловіків щодо енергетичної та кліматичної політики громади.	Пропоновані зміни до програми внесено у листопаді 2021 внесено зміни №414 від 24.12.2021 р.)
Очікуваний результат	5.10. Врахування та імплементація гендерних підходів на рівні організації	5.10. Підвищення рівня спроможності учасниць та учасників навчального модулю до врахування гендерних підходів на рівні професійної компетенції в енергетичній та кліматичній політиці громади.	

Зміст заходу	6.2. Створення та промоція веб-сайту «Зелене місто Житомир» про енергетичну та кліматичну політику громади	6.2. Створення та промоція веб-сайту «Зелене місто Житомир» серед різних груп жінок і чоловіків про енергетичну та кліматичну політику громади.	
Очікуваний результат	6.2. Поінформованість громади про плани та досягнення місцевої адміністрації	6.2. Поінформованість різних груп жінок і чоловіків громади про плани та досягнення місцевої адміністрації з використанням каналів комунікації, яким надають перевагу різні вікові групи.	
Зміст заходу	6.6. Підготовка та проведення промоційної кампанії про проекти щодо енергетичної та кліматичної політики громади реалізація яких здійснюється за підтримки міжнародних партнерів	6.6. Підготовка та проведення серед різних груп жінок і чоловіків промоційної кампанії про проекти енергетичної та кліматичної політики громади реалізація яких здійснюється за підтримки міжнародних партнерів	
Зміст заходу	6.8. Організація та проведення велосипедних шкіл на базі навчальних закладів громади (закупівля велосипедів, обладнання, матеріалів, промоційна кампанія)	6.8. Організація та проведення велосипедних шкіл за участі дівчат і хлопців різного віку на базі загальноосвітніх навчальних закладів громади (закупівля велосипедів, обладнання, матеріалів, промоційна кампанія)	
Очікуваний результат	6.8. Збільшення кількості велосипедистів. Зменшення кількості ДТП за участю велосипедистів	6.8. Збільшення кількості велосипедистів з числа дівчат і хлопців різного віку. Підвищення рівня обізнаності дівчат і хлопців щодо безпеки користування велосипедом.	ДТП – це комплексна проблема, в тому числі пов'язана із наявністю/відсутністю інфраструктури, поведінкою водіїв і т.д., а не лише обізнаністю та уміннями велосипедистів

Зміст заходу	6.10. Висвітлення та промоція сталого способу пересування авто (карпулінг, каршерінг) серед мешканців громади	6.10. Висвітлення та промоція сталого способу пересування авто (карпулінг, каршерінг) серед різних груп жінок і чоловіків у громаді.	6.10. очікуваний результат по зменшенню кількості авто не є релевантним до завдання
Зміст заходу	6.19. Підготовка, організація та проведення занять для вчителів, учнів шкіл з питань енергетичної та кліматичної політики громади	6.19. Підготовка, організація та проведення занять для вчителів та учнівської молоді (дівчат і хлопців різного віку), з питань енергетичної та кліматичної політики громади.	
Зміст заходу	6.33. Просвітницька робота та заходи в навчальних закладах	6.33. Просвітницька робота та заходи в навчальних закладах із залученням різновікових груп дівчат та хлопців, жінок і чоловіків.	

ДОДАТКИ

Інформація про працівників сфери охорони здоров'я м. Житомира*

(на 01.01.2021 р.)

Назва закладу	Кількість лікарів		Кількість працівників середнього медичного персоналу		Кількість працівників молодшого медичного персоналу (санітарок/санітарів)		Кількість технічного персоналу	
	жін	чол	жін	Чол	жін	чол	жін	чол
КП «Лікарня №1» міської ради	155	81	497	5	276	-	101	40
КП «Лікарня №2 ім. В.П. Павлусенка» міської ради	90	61	345	6	155	-	77	33
КП «Дитяча лікарня імені В.Й. Башека» міської ради	67	14	203	-	92	-	79	40
КП «Центр ПМСД» міської ради	172	23	238	3	43	-	76	33
КП «Стоматологічна поліклініка №1» міської ради	31	16	60	24	22	-	15	10
КП «Стоматологічна поліклініка №2» міської ради	10	5	8	-	5	-	6	2
КП «Дитяча стоматологічна поліклініка» міської ради	8	4	29	5	9	-	16	7
Усього	533	204	1380	43	602	-	370	165

*Інформацію узагальнено управлінням охорони здоров'я Житомирської міської ради